

3 LIDEAN LE BEUM³¹⁵

3.1 Siostam nam Fuaimreag³¹⁶

Gheibhear naodh aon-fhogharan agus deich dà-fhogharan (no ceithir-deug ma chunntar /tʃi/, /tʃei/, /tʃui/, /tʃeu/). Faodaidh a h-uile aon-fhoghar a bhith aon chuid goirid no fada. Tha na dà-fhogharan an-còmhnaidh fada, agus measar an seo gach dà-fhoghar mar aon fhòineim, chan ann mar chòmhlán de dhà fhuaimreig (*cf.* Oftedal 1956 : 43).

3.1.1 Aon-fhogharan Beulach³¹⁷

Tha ceithir ìrean de dh'fhosgailteachd³¹⁸ aig na h-aon-fhogharan beulach, agus tha trì sreathan ingearach³¹⁹ ann. Faodar an cur ann am pàtran triantanach (*cf.* Ternes 1973 : 145).

	Beulaibh	Cùlaibh	Cùlaibh
	neo-chruinn ³²⁰	neo-chruinn ³²¹	cruinn ³²²
Àrd ³²³	/ i	u	u
Meadhan-àrd ³²⁴	e	ɤ	o
Meadhan-ìosal ³²⁵	ɛ		ɔ
Ìosal ³²⁶		ɑ /	

³¹⁵ stressed syllables

³¹⁶ vowel system

³¹⁷ oral monophthongs

³¹⁸ degrees of openness

³¹⁹ vertical series

³²⁰ front unrounded

³²¹ back unrounded

³²² back rounded

³²³ high

³²⁴ high-mid

³²⁵ low-mid

³²⁶ low

Bheirear an aire gu bheil na h-alfonan suidheachail de /ɑ/ a' sìneadh bho ìosal beulaibh³²⁷ gu ìosal cùlaibh³²⁸, 's e sin bho [a] gu [ɑ] :

Àrd ³²⁹	/ i	u	u
Meadhan-àrd ³³⁰	e	ɣ	o
Meadhan-ìosal ³³¹	ɛ		ɔ
Ìosal ³³²	[a	ɑ] /	

Chithear gu bheil a' cleachdadh /u, ɣ/ mar shamhlaidhean gus na fuaimreagan cùlaibh neo-chruinn àrd agus meadhan-àrd fa leth a riochdachadh an seo. Tha Ternes (1973 : 144-5) a' moladh a bhith a' cleachdadh /i, ə/ fa leth, agus gun teagamh tha na h-argamaidean aig Ternes, stèidhichte am pàirt gu mionaideach air luachan fogharach nam fuaimreagan, tàbhachdach airson Gl. cuideachd. Ach seach gu bheil a' catagarachadh³³³ an t-sreath dom buin na fuaimreagan seo mar 'cùlaibh neo-chruinn', saoilidh mi gu bheil a' chùis nas soilleire ma thèid an riochdachadh leis na samhlaidhean /u, ɣ/.

3.1.2 Aon-fhogharan Srònaichte³³⁴

Chan fhaighear na fuaimreagan leis an dara ìre de dh'fhosgailteachd, 's e sin meadhan-àrd, srònaichte (mar aon-fhogharan) uair sam bith an Gl., agus tha a' chomhaireachd fhòineimeach³³⁵ eadar meadhan-àrd agus meadhan-ìosal air a neodrachadh³³⁶. Thathar a' roghnachadh /ě, ǝ/ an seo (seach /ē, ǝ/) airson nam fuaimreagan srònaichte le ìre mheadhain de

³²⁷ front low

³²⁸ back low

³²⁹ high

³³⁰ high-mid

³³¹ low-mid

³³² low

³³³ categorising

³³⁴ nasal monophthongs

³³⁵ phonemic opposition

³³⁶ neutralised

dh'fhosgailteachd³³⁷ air sgàth rèalachais fhogharaich³³⁸. Faodar an cur ann am pàtran triantanach mar a leanas.

	Beulaibh	Cùlaibh	Culaibh
	neo-chruinn	neo-chruinn	cruinn
Àrd	/ ǐ	ũ	ũ
Meadhan		ě	ǝ
Ìosal		ǎ /	

3.1.3 Paidhreannan mionamail agus faisg-mhionamail

Eisimpleirean de phaidhreannan mionamail agus faisg-mhionamail :

/i/ ~ /u/ : goirid : /hik'/ *thig* gr. teachd. ~ /huuk'/ *thuig* gr. preit. ; /ĩN'ɔɾ/ *innear* ainr. ('DUNG')

/ũN'ɔn/ *uinnean* ainr. ('AN ONION').

: fada : /i:r'ɣ/ *ìre* ainr. ~ /u:r'/ *aoir* ainr. ; /mĩ:l'ɣ/ *mìle* ainr. agus br. ~ /muĩ:l'/ *maoil* ainr. ('BALDNESS ; A BARE HILL').

/u/ ~ /u/ : goirid : /tuL'ix'/ *duillich* ainr. gin. ('FOLIAGE') ~ /tul'ix'/ *duilich* br. ; /huuk'/ *thuig* gr. preit. ~ /huk/ *thug* gr. preit.

: fada : /k^hu:L/ *caol* br. ~ /k^hu:L/ *cùl* ainr. ; /muĩ:L/ *maol* br. ~ /mũ:L/ *moll* ainr. ('CHAFF').

/e/ ~ /ɣ/ : goirid : /re.ɣN'/ *reaghainn* gr. cumhach ~ /rɣ.ɣN'/ *roghainn* ainr. sèimhichte.

: fada : /e:ur/ *eubhar* gr. teachd. neo-phears. ~ /ɣ:ur/ *adhbhar* ainr. ; /fe:mɣk/ *feumadh* gr. cumhach eis. ~ /fɣ:mɣk/ (fuaim. caoch.) *faomadh* agr., bt. 'aomadh'.

/ɣ/ ~ /o/ : goirid : /pɣk/ *boi'g* ainr. ('AN INFECTIOUS ILLNESS, "BUG"') (faic § 4.9.6.10 airson mineachaidh air a' cho-ghnàths cheart-litreachaidh³³⁹ *oi'* san tràchdas seo) ~ /pok/ *bog* br. ; /Lɣ.ɣɾ/ *ladhar* ainr. ~ /LO.ɣɾ/ *lobhar* ainr. ('A LEPER').

³³⁷ mid degree of openness

³³⁸ phonetic reality

: fada : /vʁ:v/ *bhadhbh* ainr. sèimh. ~ /vo:v/ *bhòbh* clr. ; /mʁ:rʁk/ *m'adhradh* ro-sheilbheach + agr. ~ /mo:rʁ/ *mòra* br. iol.

/ɛ/ ~ /a/ : goirid : /ɛx/ *each* ainr. ~ /ax/ *ach* nr. ; /fak^h/ *faic* ainr. ('A DEN') ~ /f ɛk^h/ *faic* gr. àithn. ; cuideachd /fǎk^h(ʁ)/ *fac(a)* (preit.³⁴⁰ eisimeileach³⁴¹ de 'faic') ~ /f ɛk^h/ *faic* gr. àithn.

: fada : /fɛ:/ *fèith* ainr. ~ /fa:/ *fàth* ainr. ; /Rɛ:/ *rèidh* br. ~ /Ra:/ *ràth* ainr. ('A SLOVEN').

/a/ ~ /ɔ/ : goirid : /ʔaraɹm/ *arm* ainr. ~ /ʔɔrɔɹm/ *orm* riochd. roi. 1 sg. ; /pat/ *bad* ainr. ~ /pɔt/ *bod* ainr. ; /k^hat^h/ *cait* ainr. iol. ~ /k^hɔt^h/ *coit* ainr. ('A COBLE').

: fada : /ɑ:L/ *àl* ainr. ~ /ɔ:L/ *òl* agr. ; /pa:rt/ *bàrd* ainr. ~ /pɔ:rt/ *bòrd* ainr. ; /p^hra:s'/ *pràis* ainr. ('CAST-IRON') ~ /p^hrɔ:s'/ *pròis* ainr.

/i/ ~ /e/ : goirid : /pir'/ *bir* ainr., bt. 'bior' ('A SPLINTER') ~ /per'/ *beir* gr. àithn. ; /k^his't'/ *cist* ainr. ~ /k^hes't'/ *ceist* ainr.

: fada : /k^hi:r'/ *cìr* ainr. ~ /k^he:r'/ *cèir* ainr. ('TALLOW') ; /k^hi:s'/ *cis* ainr. ~ /k^he:s'/ *cèis* ainr. ('CASE') ; /ve:k/ *mheug* ainr. sèimh. (M.) ('WHEY') ~ /ví:k'/ *mhìg* gin. sèimh.

/e/ ~ /ɛ/ : goirid : /L'e/ *leagh* gr. àithn. ~ /L'ɛ/ *leth* ainr. agus br. ; /k^hr'ek/ *creag* ainr. ('ROCK') ~ /k^hr'ɛk/ *cnag* ainr. ('A CRACK').

: fada : /k^he:r'/ *cèir* ainr. ('TALLOW') ~ /k^hɛ:r'ʁ/ *cèire* coim.³⁴² de /k^hiʁɹ/ *ciar* br. ; /fe:/ (fuaim. caoch.) *fèidh* (gin. de /f[iʁɹ]/ *fiadh* ainr.) ~ /fɛ:/ *fèith* ainr.

/u/ ~ /ʁ/ : goirid : /nʁs 'tu.i/ *duibhe* br. coim. ~ /nat 'ʁ.i/ *nad aghaidh* roi.

: fada : /u:r'ʁk/ *aoireadh* agr. ~ /ʁ:rʁk/ *adhradh* agr. ; /Ru:n/ *raon* ainr. ('ARABLE FIELD') ~ /Rʁ:nɔx/ *roghnach* br. ('PREFERABLE').

/ʁ/ ~ /a/ : goirid : /nʁ 'd^hʁ.ʁk/ *nan taghadh* gr. cumh. ~ /nʁ 'd^ha.ak/ *nan Tathag* gin. de ainr. dìl. ('OF TAAGAN', ainm tuathanais) ; /k^hʁL'ʁ/ *coille* ainr. ~ /k^haL'ɔx/ *cailleach* ainr.

³³⁹ orthographic convention

³⁴⁰ preterite

³⁴¹ dependent

: fada : /x:rɣk/ *adhradh* agr. ~ /ɑ:rɣk/ *àradh* ainr. ; /sɣ:vi/ *sadhbhaidh* ainr. (bt. 'saobhaidh') ('A FOX DEN') ~ /sɑ:v/ *sàbh* ainr. agus gr. àithn.

/u/ ~ /o/ : goirid : /huk/ *thug* gr. preit. ~ /hok/ *thog* gr. preit. ; /fũN'ɣ/ *fuine* agr. ~ /fon'ɣ/ *foinne* ainr.

: fada : /pu:/ *bùth* ainr. ~ /po:/ *bò* ainr. ; /t'u:/ *diù* ainr. ('WORTH') ~ /t'o:/ *deò* ainr. ('ANY' ; 'A BREATH OF WIND').

/o/ ~ /ɔ/ : goirid : /or'/ *oir* ainr. ('EDGE') ~ /ɔr'/ *oir* nr. ; /oLiN'/ *olainn* ainr. ('WOOL') ~ /ɔLɣ/ *ola* ainr. ('OIL')

: fada : /k^ho:N't'ɔx/ *còinteach* ainr., bt. 'còinneach' ~ /k^hɔ:N'ɣ/ *còine* agr., bt. 'caoineadh' ; /k^hro:ok/ *cròthadh* agr. ('GATHERING IN' den fhoghar) ~ /k^hrɔ:ɔk/ *cròthadh* agr. ('PENNING').

3.1.4 Co-roinn nam Fuaimreag le Beum

Chithear sa chlàr a leanas co-roinn nam fuaimreag an Gl. Thèid dèiligeadh ri co-roinn gach fuaimreig (agus dà-fhoghair) air leth gu mionaideach san earrainn air Fogharachd, Co-roinn agus Eachdraidh nam Fòineimean air leth.

3.1.5 Dà-fhogharan

3.1.5.1 Faodar na dà-fhogharan a roinn nan dà-fhogharan dùnaidh³⁴³ agus nan dà-fhogharan fosglaidh³⁴⁴ (a' cleachdadh a' bhriathrachais aig Oftedal 1956 : 44), 's e sin fa leth dà-fhogharan le fosgladh a tha a' dol an lughad³⁴⁵ agus dà-fhogharan le fosgladh a tha a' dol am meud³⁴⁶. Gabhaidh na clasaichean seo an stèidheachadh cuideachd air co-roinn³⁴⁷, oir 's ann ro na sònaraich /N/ agus /L/ (dà-fhogharan-u), /N'/ agus /L'/ (dà-fhogharan-i), agus ron t-srònach /m/ as trice a gheibhear na dà-fhogharan dùnaidh, ach chan fhaighear na dà-fhogharan fosglaidh ach gu h-ainmig sna suidhichidhean seo. Thèid na dà-fhogharan /ɹui̯/ agus /ɹui̯/, agus iad gu fogharach gun a bhith aon chuid a' fosgladh no a' dùnadh, a chur am measg nan dà-fhogharan-i, mar thoradh air a' cho-roinn a tha aca agus cuideachd air sgàth pàtranachaidh³⁴⁸.

Faodar na dà-fhogharan a chur ann an clàr mar a leanas :

Dà-fhogharan dùnaidh		Dà-fhogharan fosglaidh		
dà-fhogharan-i		dà-fhogharan-u		
(/ɹui̯/, /ɹi̯/)	/ɹui̯/, /ɹi̯/			
(/ɹei̯/)	/ɹxi̯/, /ɹʃi̯/ (M.)	/ou̯/	/i̯x̯/	/u̯x̯/
(/ɹɛi̯/)	/ɹʃi̯/	(/ɹeu̯/, /ɹɛu̯/)		
/ɹai̯/, /ɹi̯/	/ɹau̯/, /ɹu̯/	/i̯a̯/, /i̯a̯/	/ua̯/, /u̯a̯/	

³⁴³ closing diphthongs

³⁴⁴ opening diphthongs

³⁴⁵ with decreasing aperture

³⁴⁶ with increasing aperture

³⁴⁷ distribution

³⁴⁸ patterning

Chan eil mi cinnteach à inbhe³⁴⁹ nan dà-fhogharan a tha air an sealltainn eadar camagan : dh'fhaodadh /tʃi/, /tʃei/, /tʃui/ agus /tʃeu/ a bhith nan caochlaich³⁵⁰ de /tʃai/, /tʃri/, /tʃui/ agus /tʃu/ fa leth³⁵¹ ; airson beachdachaidh air seo faic na h-earrainnean air na dà-fhogharan air leth (§§ 4.11, 4.12, 4.14, 4.16).

Chithear gu bheil na dà-fhogharan /tʃai/, (/tʃui/), /tʃui/, /tʃu/, (/tʃeu/), /tʃai/ agus /tʃu/ rim faighinn an dà chuid beulach agus srònach³⁵² ; gheibhear (/tʃei/), /tʃou/, /tʃri/ agus /tʃru/ beulach a-mhàin ; agus gheibhear (/tʃi/) agus /tʃi/ srònach a-mhàin. Tha /tʃri/ ri chluinntinn beulach a-mhàin aig CNC, ach an dà chuid beulach agus srònach aig RMC.

3.1.5.2 Eisimpleirean de phaidhreannan mionamail agus faisg-mhionamail :

/tʃai/ ~ /tʃi/ : /kʰtʃiLʰʁn/ *cainnlean* ainr. iol., bt. ‘coinnlean’ ~ /kʰtʃiLʰʁntʰʁ/ *coimhleanta* br. (compos mentis).

/tʃai/ ~ /tʃri/ : /sʰtʃisʰɑL/ *sainnseal* ainr. (‘A FIRST EXPERIENCE’) ~ /sʰtʃisʰLʰʁk/ *soisleadh* agr., bt. ‘soillseadh’ (‘SHINING’).

/tʃai/ ~ /tʃui/ : /ʏtʃai/ *dhaibh* riochd. roi. 3 iol. ~ /ʏtʃui/ *dhuibh* riochd. roi. 2 iol.

/tʃai/ ~ /tʃui/ : /pʰtʃiNʰ/ *bainn* ainr. sg. (‘A WAIST-BAND’) ~ /pʰtʃiNʰ/ *buinn* ainr. iol.

/tʃi/ ~ /tʃri/ : /kʰtʃiLʰʁntʰʁ/ *coimhleanta* br. (compos mentis) ~ /kʰtʃriLʰʁ/ *coibhle* ainr. (‘A COCK OF HAY’).

/tʃi/ ~ /tʃui/ : /kʰtʃiLʰʁntʰʁ/ *coimhleanta* br. (compos mentis) ~ /kʰtʃuiLʰʁ/ (t. deas) *cuibhle* ainr. (‘A WHEEL’).

/tʃei/ ~ /tʃri/ : /lʰtʃeiNʰ/ *leinn* riochd. roi. 1 iol. ~ /lʰtʃriNʰ/ *loinn* ainr.

/tʃri/ ~ /tʃui/ : /kʰLʰtʃriNʰ/ *cloinn* ainr. ~ /kʰLʰtʃuiNʰ/ *cluinn* gr. àithn. ; /kʰtʃriNʰ/ *coibhneil* br. ~ /kʰtʃuiNʰ/ *cuimhne* ainr. Tha an t-eadar-sgaradh seo nas bitheanta aig CNC, oir ann an cuid de

³⁴⁹ status

³⁵⁰ variants

³⁵¹ respectively

dh'fhaclan tha /ɾʲi/ aig RMC far a bheil /ɾʲui/ aig CNC, m.e. gheibhear am paidhir mionamail /kʰɾʲiɫʲ/ *coibhle* ainr. ('A COCK OF HAY') ~ /kʰɾʲuiɫʲ/ *cuibhle* ainr. ('A WHEEL') aig CNC, ach 's e /kʰɾʲiɫʲ/ a tha aig RMC don dà fhacal.

/ɾʲui/ ~ /ɾʲui/ : /Lɾʲui/ *laoigh* ainr. iol. ('CALVES') ~ /Lɾʲui/ (CNC) *laoidh* ainr. ('A PARAPHRASE' san t-seagh san cleachdar seo ann an eaglaisean clèireil na h-Alba) ; /kɑ 'mɿũi/ *gath-muing* ainr. ('A MANE'), ~ /mɿũi/ *maoidh* gr. àithn.

/ɾʲu/ no /ɾʲu/ ~ /ɾʲou/ : /pɿɾʲu/ *bann* ainr. ~ /pɿou/ *bonn* ainr. ; /fɿɾʲu/ *fann* br. ~ /fɿou/ *fonn* ainr.

/ɾʲi/ ~ /ɾʲi/ : /fɿi/ *feur* ainr. ~ /fɿi/ *fior* br. ; /fɿiɫʲ/ *feuch* gr. àithn. ~ /fɿiɫʲ/ *fiadh* ainr. ; /s'ɿiɾɔx/ *sèabach* br. ('STEALTHY') ~ /s'ɿiɾɔx/ *siabadh* agr. ('CASTING').

/ɾʲu/ ~ /ɾʲu/ : /kʰɾʲũkʰɔx/ *cnuacach* br. ('SHREWD') ~ /kʰɾʲuɫʲ/ *cruach* ainr. ; /sɿũɾʲ/ *suathneas* ainr. ('DISTINGUISHING MARK') ~ /sɿuɾʲ/ *suain* ainr.

3.1.5.3 Bheirear an aire gu bheil na dà-fhogharan-i eadar-dhealaichte nan gnè ris na còmhlan de dh'fhuaimreig ghoirid no fhada air a leantainn leis a' chonsan /ɾʲ/ (no /ɾʲʰ/). *Gu fogharach* tha an suidheachadh mar a leanas :

(a) san dà-fhoghar tha [Fuaimreid³⁵³ + Fuaimreid] againn, agus ann am faclan dà-lideach no ioma-lideach tha gach tè den dà fhuaimreig mun aon fhad ri fuaimreig ghoirid, ann am faclan aon-lideach tha an dara fuaimreag mu thuaiream³⁵⁴ leth-fhada : [mũiɾ] /mũiɾ/ *muillear* ainr., [gɑ 'mũi^h] /kɑ 'mũi/ *gath-muing* ainr. ('A MANE')

(b) sa chòmhlan de dh'fhuaimreig ghoirid air a leantainn le /ɾʲ/ no /ɾʲʰ/ :

(i) fuaimreag ghoirid air a leantainn le /ɾʲ/ : tha [Fuaimreid + Contaid³⁵⁵] againn. Aig deireadh facal 's e alafon [j] (suathach palatach guthach³⁵⁶) de /ɾʲ/ a gheibhear, gu tric (agus an-

³⁵² both oral and nasal

³⁵³ vocoid

³⁵⁴ approximately

³⁵⁵ contoid

còmhnaidh ro fhosadh³⁵⁷) air a dhì-ghuthachadh³⁵⁸ (am pàirt no gu lèir) agus air a leantainn le puth èadhair goirid neo-ghuthach³⁵⁹: (ma chleachdar [,] san earrainn seo mar shamhla air dì-ghuthachadh pàirteil) [j^h], [j^h]: [ə 'mũj^h], ro fhosadh [ə 'mũj^h] / (ɣ) 'mũɣ' / (*a*-)muigh cgr. Gu h-eadar-fhuaimreagach 's e alafon [j] (co-fhagasach palatach³⁶⁰) de /ɣ'/ a gheibhear: [bujɔ̃ɲ] / puɣ'ɔN/ *buidheann* ainr.

(ii) fuaimreag ghoirid air a leantainn le /ɣ^h/ (gheibhear seo gu h-eadar-fhuaimreagach a-mhàin): tha [Fuaimreid + Contaid] againn. Gu fogharach 's e [j^h] (co-fhagasach palatach iar-anailichte³⁶¹) de /ɣ^h/ a chluinnear: [maj^hɲ] / mǎɣ^hɲn/ *maidhean* ainr. iol. ('SETS OF SCALES')

(c) sa chòmhlain de dh'fhuaimreig fhada (no, ann am faclan dà-lideach no ioma-lideach, gu fogharach leth-fhada) air a leantainn le /ɣ'/, no de dh'fhuaimreig leth-fhada air a leantainn le /ɣ^h/

(i) fuaimreag fhada (no leth-fhada gu fogharach) air a leantainn le /ɣ'/: tha [Fuaimreid + Contaid] againn. An dà chuid aig deireadh facal agus gu-h-eadar-fhuaimreagach 's e alafon [j] (co-fhagasach palatach) de /ɣ'/ a gheibhear; aig deireadh facail ro fhosadh tha e gu tric air a dhì-ghuthachadh³⁶² (am pàirt no gu lèir) agus air a leantainn le puth èadhair goirid neo-ghuthaichte [j^h]: /k^hLɔ:[j]an/ (/k^hLɔ:ɣ'an/) *clòidhean* ainr. ('A DOOR-LATCH'), /Lǎ:[j]/, ro fhosadh /Lǎ:[j^h]/, (/Lǎ:ɣ'/) *làimh* ainr., /prǎ:[j]/, ro fhosadh /prǎ:[j^h]/ (/pra:ɣ'/) (CNC) *bràigh* ainr.

(ii) fuaimreag leth-fhada air a leantainn le /ɣ^h/ (gu h-eadar-fhuaimreagach a-mhàin): tha [Fuaimreid + Contaid] againn. 'S e an t-alafon [j^h] (co-fhagasach palatach iar-anailichte) de /ɣ^h/ a chluinnear: /pa:[j^h]ɔx/ (/pa:ɣ^hɔx/) *bàitheach* ainr.

3.1.5.4 Anns na h-eisimpleirean shuas de chòmhlain de dh'fhuaimreig air a leantainn leis a' chonsan /ɣ'/ tha cuid de na h-alafonan de /ɣ'/ — viz. na co-fhagasaich palatach [j] — gu math

³⁵⁶ voiced palatal fricative

³⁵⁷ before pause

³⁵⁸ devoiced

³⁵⁹ short unvoiced puff of air

³⁶⁰ palatal approximant

³⁶¹ post-aspirated palatal approximant

coltach gu fogharach ris an alafon [j] de leth-fhuaimreig /j/. Mar sin tha e cho math a bhith soilleir an seo mun diofar eadar an dà-fhòineim :

(i) gu fòn-eòlach 's e consan a tha anns an dà chuid /y'/ agus /j/ (ged a theirear sa bhriathrachas thraidiseanta 'leth-fhuaimreag' ri /j/.)

(ii) gu fogharach 's e [Contaid] a tha ann an /y'/, agus [Fuaimreid] a tha ann an /j/. Mar a chunnacas, tha alafonan [j], [j̥], [j̥̃], [j̥^h], [j̥̃^h], [j], [j̃], [j̃^h] aig /y'/; ach a thaobh /j/ cluinnear na h-alafonan [æ] (ro /a/), [ɛ] (ro /ɛ/, /ɔ/), [ɔ] (ro /o/, /ɤ/), agus [u] (ro /u/).

Gheibhear cuideachd dà-fhoghar air a leantainn le /y'/, agus an seo tha [Fuaimreid + Fuaimreid + Contaid] againn. An dà chuid aig deireadh facail agus gu h-eadar-fhuaimreagach 's e an t-alafon [j] (co-fhagasach palatach) de /y'/ a chluinnear, no aig deireadh facail ro fhosadh [j̥^h]: /s[ui]j̥[an]/ (/s[ui]y̥'an/) *saoidhean* ainr. ('A SAITHE'); /p[ur]j̥[an]/, ro fhosadh /p[ur]j̥^h[an]/, (/p[ur]y̥'an/) *buaidh* ainr.

3.2 Siostam nan Consan³⁶³

3.2.1 Liosta-iomlan de dh'Fhòineimean Consanach³⁶⁴

Chithear sa chlàr shìos samhlaidhean nam fòineimean consanach a fhuaras an Gl., Tha iad air an cur an òrdugh : a thaobh nan sreathan, a rèir phrìomh fheartan altachaidh nan alafonan as bitheanta³⁶⁵ (*cf.* Oftedal 1956 : 45); agus a thaobh nan colbh, am pàirt a rèir altachadh nan alafonan agus am pàirt stèidhichte air an eadar-dàimhealachdan fòn-eòlach³⁶⁶. Tha mi teagmhach à inbhe fòineimich cuid de na consain anailichte, i.e. co-dhiù as e fòineimean singilte no *h*-chòmhlain a tha annta : 's

³⁶² devoiced

³⁶³ consonant system

³⁶⁴ inventory of consonant phonemes

³⁶⁵ according to the main articulatory features of the most common allophones

³⁶⁶ partly according to the articulation of the allophones and partly based on their phonological interrelationships

iad na fuaimean a tha sa cheist, na consain dhùinte ro-anailichte, an suathach guthach anailichte agus na sònaraich anailichte. Ach ma mheasar iad seo mar fhòineimean singilte 's e 56 consain a gheibhear san liosta-iomlan ; mur measar, s e 47 a tha ann.

Faodar aon fhòineim eile a chur ris an liosta-iomlan ma thuigear an t-aifrichead palat-aibhealach³⁶⁷ /ts'/ ann am faclan-iasaid bhon Bheurla mar fhòineim singilte agus nach ann mar chòmhlán (*cf.* a thaobh an t-suidheachaidh sa Bheurla, Ladefoged 1993 : 63).

Bheirear an àire nach eil àite air a thoirt do bhilich phalataichte ann an siostam nan consan. A thaobh ceist a' phalatachaidh ann am bilich thèid am mineachadh aig Ternes (1973 : 32-52) airson dualchainnt na Comraich a leantainn *mutatis mutandis* san tràchdas seo ; faic cuideachd Oftedal 1963. Gun teagamh bhitheadh e buannachdail an anailis aig MacAmhlaigh (MacAulay 1966) a cho-chur ris na data à Gl., chan ann a-mhàin a thaobh bhileach aig toiseach facail, ach cuideachd gus feuchainn ri fuasgladh fhaighinn air duilgheadasan a leithid inbhe fhòineimeach an t-sleamhnain fhuaimreagaich a gheibhear ron bhileach ann am faclan mar /k[u̥p]/ *guib*, gin. de /kop/ *gob* airn., agus /sk[u̥p]/ *sguab*, gin de /sk[u̥p]/ *sguab* airn. ; ach dh'fheumte an tuilleadh rannsachaidh airson seo a dhèanamh.

³⁶⁷ palato-alveolar affricate

Clàr de dh'Fhòineimean Consanach

(...) = sa chumantas ann am faclan-iasaid bhon Bheurla

{...} = ann an seinn òran

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
consain dùinte neo-ghuthach	/p	t	t'		(t)			k'	k	
cons. dùinte neo-ghuth. anailichte	p ^h	t ^h	t' ^h		(t ^h)			k' ^h	k ^h	
consain dùinte ghuthach	b	d	d'		(d)			g'	g	
cons. dùinte ghuthach anailichte	b ^h	d ^h	d' ^h		(d ^h)			g' ^h	g ^h	
suathaich neo-ghuthach	f				s	s'		x'	x	h
suathaich ghuthach	v							y'	y	
suathaich ghuthach anailichte								y' ^h		
srònaich	m		N'	N	n					
srònaich anailichte					n ^h					
crithich					r	r'	R			
crithich anailichte					r ^h	r' ^h	R ^h			
taobhaich			L'	L	(l)	l'	{t}			
taobhaich anailichte				L ^h	(l ^h)	l' ^h	{t ^h }			
leth-fhuaimreagan								i	u/	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1 bilich					5 ailbhealaich neodrail			8 vèilearaich phalataichte		
2 deudaich neodrail					6 ailbhealaich phalataichte			9 vèilearach neodrail		
3 deudaich phalataichte					7 ailbhealaich vèilearaichte			10 glotasach		
4 deudaich vèilearaichte										

Mineachadh air samhlaidhean nan consan

/C^h/ = consan anailichte³⁶⁸

/p, t, k/ = sreath chonsan dùinte neo-ghuthach³⁶⁹

/b, d, g/ = sreath chonsan dùinte guthach³⁷⁰ (mar thoradh air atharrachadh morfa-fòn-eòlach³⁷¹)

/t/ etc. = consan dùinte ailbhealach³⁷²

/ʎ/ = taobhach ailbhealach vèilearaichte³⁷³

/l̥/ = taobhach ailbhealach palataichte³⁷⁴

/l/ = taobhach ailbhealach, neodrail a thaobh vèilearachaidh/palatachaidh³⁷⁵

3.2.2 Paidhreannan mionamail agus faisg-mhionamail

'S e gnothach gu math duilich a tha ann paidhreannan mionamail (no fiù 's faisg-mhionamail) a lorg do chuid de na paidhreannan fhòineimean shìos, agus uaireannan is fheudar barrachd feum a dhèanamh na lùigeadh neach de dh'fhaclan a tha caran mì-chumanta neo nan iasadan deireannach³⁷⁶ bhon Bheurla.

Eisimpleirean de na prìomh eadar-sgaraidhean fòineimeach :

/p/ ~ /p^h/ : /p^hɛn/ *bean* ainr. ('WIFE') ~ /p^hɛnʁ/ *peana* ainr. ('A PEN'); /p^hĩɑ₁n/ *bian* ainr. ~ /p^hĩɑ₁n/ *pian* ainr. ; /stɔp/ *stob* gr. àithn. ('STICK, STAB' gr.) ~ /stɔp^h/ *stop* gr. àithn. ('BLOCK, FILL').

/t/ ~ /t^h/ : /t₁ou₁N/ *donn* br. ~ /t^h₁ou₁N/ *tonn* ainr. ; /pat/ *bad* ainr. ~ /pat^h(ʁ)/ *bat(a)* ainr.

/t̥/ ~ /t^h/ : /t̥ɛs/ *deas* ainr., br. & cgr. ~ /t^hɛs/ *teas* ainr. ; /s̥e:t̥ʁk/ *sèideadh* agr. ('BLOWING') ~ /s̥e:t̥^hil/ *sèiteil* agr. ('HISSING ; PANTING').

³⁶⁸ aspirated consonant

³⁶⁹ voiceless stops series

³⁷⁰ voiced stops series

³⁷¹ morphophonological

³⁷² alveolar stop

³⁷³ velarised alveolar lateral

³⁷⁴ palatalised alveolar lateral

³⁷⁵ neutral as regards velarisation/palatalisation

³⁷⁶ recent loans

- /t/ ~ /tʰ/ : /tʰempʰɔxk/ *dampachd* ainr. ('DAMP(NESS)') ~ /tʰempʰɔk/ *teampadh* agr. ('ANNOYING, TRYING THE PATIENCE'); /lɔt/ *lod* ainr. ('A LOT, GROUP') ~ /lɔtʰ(ɣ)/ *lot(a)* ainr. ('A CROFT').
- /k/ ~ /kʰ/ : /k[au]L/ *Gall* ainr. dil. ~ /kʰ[au]L/ *call* ainr. & agr. ; /pakɣ/ *baga* ainr. ~ /pakʰ/ *bac* ainr.
- /kʰ/ ~ /kʰ/ : /kʰa:R/ *geàrr* gr. àithn. ~ /kʰa:R/ *ceàrr* br. ; /Lakʰɣ/ *laige* br. coim. ~ /Lakʰ/ *laic* ainr. ('BLINK OF LIGHT, WINK OF SLEEP').
- /p/ ~ /t/ : /pat/ *bad* ainr. ~ /tat/ *dad* riochd. ; /sʰ[ia]p/ *sèab* gr. àithn. ('SNEAK OFF') ~ /sʰ[ia]t/ *seud* ainr. ('A HEROIC PERSON').
- /t/ ~ /t/ : /Lɔtan/ *loda* ainr. ('A PUDDLE') ~ /lɔt/ *lod* ainr. ('A LOT, GROUP')
- /tʰ/ ~ /t/ : /Lʰetʰ/ *leid* ainr. ('teine a-muigh') ~ /lʰetʰ/ *lead* ainr. ('A PENCIL').
- (/tʰ/ ~ /tʰ/ : /mʰetʰɣ/ *maide* ainr. ('A STICK') ~ /mʰetʰɣ/ *maidse* ainr. ('A MATCH')).
- /tʰ/ ~ /kʰ/ : /tʰ[ia]r/ *deur* ainr. ~ /kʰ[ia]r/ *geur* br. ; /mʰetʰɣ/ *maide* ainr. ; /mʰekʰ/ *meig* ainr. ('SIGN OF LIFE').
- /kʰ/ ~ /k/ : /kʰaL/ *geal* br. ~ /kaLɣ/ *galla* ainr. ('A BITCH, VIXEN'); /Lakʰɣ/ *laige* br. coim. ~ /Lak/ *lag* br.
- /pʰ/ ~ /tʰ/ : /pʰ[ou]L/ *poll* ainr. ~ /tʰ[ou]L/ *toll* ainr. ; /kʰɔpʰan/ *copan* ainr. ('CUP') ~ /kʰɔtʰan/ *cotan* ainr. ('COTTON').
- /tʰ/ ~ /tʰ/ : /kʰatʰ/ *cat* ainr. ~ /kʰatʰ/ *cait* ainr. iol. agus gin. sg. ; /Lʰitʰɔx/ *liotach* br. ('LISPING') ~ /Lʰitʰ/ *lit* ainr. ('PORRIDGE')
- /tʰ/ ~ /tʰ/ : /Lɔtʰ/ *lot* ainr. ('A SORE') ~ /lɔtʰ(ɣ)/ *lot(a)* ainr. ('A CROFT').
- /tʰ/ ~ /tʰ/ : /tʰʰɪnɣ/ *teine* ainr. ~ /tʰɪnɣ/ (fuaim. caoch.) *tiona* ainr. ('canastair', 'A TIN CAN'); /pʰɔtʰ/ *poit* ainr. ~ /pʰɔtʰi/ *potaidh* ainr. ('PUTTY')
- /tʰ/ ~ /kʰ/ : /tʰi:rʰ/ *tìr* ainr. ~ /kʰi:rʰ/ *cìr* ainr. ; /Lʰitʰ(ɣ)/ *lit(e)* ainr. ~ /Lʰikʰ(ɣ)/ *lic(e)*, gin. sg. de /Lʰekʰ/ *leac* ainr.
- /kʰ/ ~ /kʰ/ : /kʰa:R/ *ceàrr* br. ~ /kʰa:R/ *càrr* ainr. ('SCAB, SCABBINESS'); /pakʰ/ *baic* ainr. iol. agus gin. sg. ~ /pakʰ/ *bac* ainr.

- /p/ ~ /b/ : /pat/ *bad* ainr. ~ /(\text{r}) bat/ *am bad* ainr. cinnteach.
- /t/ ~ /d/ : /tɔrɤs/ *doras* ainr. ~ /(\text{r}) dɔrɤs/ *an doras* ainr. cinnteach
- /t/ ~ /d'/ : /t'ɛr'ɤk/ *deireadh* ainr. ~ /(\text{r}) d'ɛr'ɤk/ *an deireadh* ainr. cinnteach.
- /t/ ~ /d/ : /tɛk^h/ *deic* ainr. ('DECK') ~ /(\text{r}) dɛk^h/ *deic* ainr. cinnteach.
- /k'/ ~ /g'/ : /k'ɛran/ *gearan* ainr. ~ /(\text{r}) g'ɛran/ *an gearan* ainr.
- /k/ ~ /g/ : /kw:ɾtan/ *gaoirdean* ainr. (bt. 'gàirdean') ~ /(\text{r}) gw:ɾtan/ *gaoirdean* ainr.
- /p^h/ ~ /b^h/ : /p^hou_ɹL/ *poll* ainr. ~ /(\text{r}) b^hou_ɹL/ *am poll* ainr. cinnteach.
- /t^h/ ~ /d^h/ : /t^hou_ɹL/ *toll* ainr. ~ /(\text{r}) d^hou_ɹL/ *an toll* ainr. cinnteach.
- /t^h/ ~ /d^h/ : /t^hɛs/ *teas* ainr. ~ /(\text{r}) d^hɛs/ *an teas* ainr. cinnteach.
- /t^h/ ~ /d^h/ : /t^he.e/ *teatha* ainr. ('TEA') ~ /(\text{r}) d^he.e/ *an teatha* ainr. cinnteach.
- /k^h/ ~ /g^h/ : /k^hãNix'ɤ/ *ceannaiche* ainr. ~ /(\text{r}) g^hãNix'ɤ/ *an ceannaiche* ainr. cinnteach.
- /k^h/ ~ /g^h/ : /k^hat^h/ *cat* ainr. ~ /(\text{r}) g^hat^h/ *an cat* ainr. cinnteach.
- /b/ ~ /b^h/ : /(\text{r}) bĩɑ_ɹn/ *am bian* ainr. cinnteach ~ /(\text{r}) b^hĩɑ_ɹn/ *am pian* ainr.
- /d/ ~ /d^h/ : /(\text{r}) d[ou_ɹm/ *an dom* ainr. cinnteach ('THE GALL-BLADDER') ~ /(\text{r}) d^h[ou_ɹm/ *an tom* ainr. cinnteach.
- /d'/ ~ /d^h/ : /(\text{r}) d'ir'/ *an òir* gr. teachd. ceisteach ('WILL ... ASCEND?') ~ /(\text{r}) d^hir'/ *an tìr* ainr. cinnteach.
- /d/ ~ /d^h/ : /(\text{r}) dẽmp^hɔxk/ *an dampachd* ainr. cinnteach ~ /(\text{r}) d^hẽmp^hɤk/ *an teampadh* agr. cinnteach ('THE ANNOYING').
- /g'/ ~ /g^h/ : /(\text{r}) g'e:m/ *an geum* ainr. cinnteach ('THE LOW, THE MOO') ~ /(\text{r}) g^he:m/ *an ceum* ainr. cinnteach.
- /g/ ~ /g^h/ : /(\text{r}) g[au_ɹL/ *an Gall* ainr. dil. cinnteach ~ /(\text{r}) g^h[au_ɹL/ *an call* ainr. cinnteach.
- /ɤ'/ ~ /ɤ/ : /ɤ'ĩu_ɹN/ *dh'fheann* gr. preit. ~ /ɤĩu_ɹN/ *gann* br. sèimh. ; /k^hLɤɤ'/ *claidh* ainr. gin. ~ /k^hLɤɤ/ *cladh* ainr.
- /ɤ'/ ~ /ɤ^h/ : /pɑ:ɤ'ɔl'/ *bàidheil* br. ~ /pɑ:ɤ^hɔx/ *bàitheach* ainr., bt. 'bàthaich'.
- /x'/ ~ /x/ : /x'ɑ:ɾ/ *cheàrr* br. sèimh. ~ /xɑ:ɾ/ *chàrr* ainr. sèimh. ; /fru:x'/ *fraoich* ainr. gin. ~ /fru:x/ *fraoch* ainr. ain.

- /x/ ~ /h/ : /xɑ:L/ *chàl* ainr. sèimh. ('CABBAGE') ~ /hɑ:L/ *thàl* ainr. sèimh. ('ADZE'); /s'εxʁt/ *seachad* cgr. ~ /s'εhan/ *seathan* agr. ('PANTING').
- /s/ ~ /s'/ : /s' [ẽu]N/ *seann* br. ~ /s [ẽu]N/ 's *ann* copail + cgr. ; /kLas/ *glas* br. ~ /kLas'/ *glais* gr. àithn.
- /s'/ ~ /x'/ : /s' ɰɔ:L/ *seòl* ainr. ~ /x' ɰɔ:L/ *cheòl* ainr. sèimh. ; /xɑ:s'(ɣ)/ *chàis(e)* ainr. sèimh. ~ /xɑ:x'/ *chàich* riochd. gin.
- /v/ ~ /f/ : /vɑLɔx/ *bhalach* ainr. sèimh. ~ /fɑLɔx/ *falach* agr.
- /ɣ'/ ~ /x'/ : /ɣ' i:r'/ *dhìr* gr. preit. ('ASCENDED') ~ /x' i:r'/ *chìr* gr. preit. ('COMBED') agus ainr. sèimh. ; /ha:ɣ'/ *shàibh* ainr. iol. sèimh. ('SAWS') ~ /xɑ:x'/ *chàich* riochd. gin.
- /ɣ/ ~ /x/ : /ɣ [ɑu]L/ *dhall* br. sèimh. ~ /x [ɑu]L/ *chall* agr. sèimh. ; /Lu:ɣ/ *laogh* ainr. ~ /Lu:xɑn/ *laochan* ainr.
- /p/ ~ /v/ : /pɑLɔx/ *balach* ainr. ~ /vɑLɔx/ *bhalach* ainr. sèimh. ; /k^hapɑk/ *cabag* ainr. ('A GAP-TOOTHED FEMALE') ~ /k^havɑk/ *cabhag* ainr.
- /p^h/ ~ /f/ : /p^h [ĩɑ]N/ *pian* ainr. ~ /f [ĩɑ]N/ *phian* ainr. sèimh. ; /k^hεp^h/ *ceap* ainr. ('A LAST') ~ /k^hεfan/ *ceafan* ainr. ('A RASCAL').
- /k'/ ~ /ɣ'/ : /k' [iɑ]r/ *geur* br. ~ /ɣ' [iɑ]r/ *gheur* br. sèimh. ; /Lak'ɣ/ *laige* ainr. ('WEAKNESS') ~ /Laɣ'/ *laigh* gr. àithn.
- /k^h/ ~ /x'/ : /k^h [ẽu]N/ *ceann* ainr. ~ /x' [ẽu]N/ *ceann* ainr. sèimh.
- /k/ ~ /ɣ/ : /kɑv/ *gabh* gr. àithn. ~ /ɣɑv/ *gabh* gr. preit. ; /vok/ *bhog* br. sèimh. ~ /voɣ/ *mhodh* ainr. sèimh.
- /k^h/ ~ /x/ : /k^hur'/ *cuir* gr. àithn. ~ /xur'/ *cuir* gr. preit. ; /mẽk^h/ *mac* ainr. ~ / (ɣ) 'mẽx/ *a-mach* cgr.
- /m/ ~ /v/ : /mẽk^h/ *mac* ainr. ~ /vẽk^h/ *mhac* ainr. sèimh. ; /e:m/ *fheum* ainr. sèimh. ~ /e:v/ *èibh* gr. àithn.
- /ɣ'/ ~ /j/ : /ɣ' ũ:six'/ *dh'ionnsaich* gr. preit. ~ /jũ:six'/ *ionnsaich* gr. àithn.

- /v/ ~ /u/ : /vatʰɣ/ *bhaide* ainr. sèimh. ('àireamh mhòr') ~ /uatsʰɣ/ *waidse* ainr. ('A WATCH'); /kʰLǎvan/ *clamhan* ainr. ('BUZZARD') ~ /kʰLǎuɔx/ *clamhach* br. ('MANGY').
- /m/ ~ /N'/ : /mɑrst/ *mart* ainr. ('A CATTLE-BEAST') ~ /N'ɑrst/ *neart* ainr. ; /fũ:m/ *faom* gr. àithn. ~ /fũ:N'/ *faoin* br.
- /N'/ ~ /N/ : /ũN'ɔn/ *uinnean* ainr. ('AN ONION') ~ /ũNɣm/ *annam* riochd. roi. 1 sg.
- /N/ ~ /n/ : /Nʒtʰ/ *not* ainr. ('POUND' airgid) ~ /nʒtʰ/ *not* ainr. sèimh. ; /tɔnɣ/ *donna* br. iol. ~ /tɔnɣ/ *dona* br.
- /N'/ ~ /n/ : /N'ẽt/ *nead* ainr. ~ /nẽt/ *nead* ainr. sèimh. ; /Lo:N'/ *lòin* ainr. gin. ('A BOG') ~ /Lo:n/ *lòn* ain.
- /n/ ~ /nʰ/ : /nʒtʰ/ *not* ainr. sèimh. ~ /nʰʒtʰ/ *shnot* gr. preit. ('SNIFFED').
- /r/ ~ /r'/ : /ri.i/ *righe* agr. sèimh. ('STRETCHING ; LAYING OUT A BODY') ~ /r'.i/ *rithe* riochd. roi. 3 sg. boir. : /Lɑ:r/ *làr* ainr. ~ /Lɑ:r'/ *làir* ainr. gin.
- /r'/ ~ /R/ : /r'.i/ *rithe* riochd. roi. 3 sg. boir. ~ /Ri.i/ *righe* agr. ; /kʰɔ:r'/ *còir* br. ~ /kʰɔ:R/ *còrr* ainr. ('MORE, EXCESS').
- /r/ ~ /R/ : /ri:/ *righ* ainr. sèimh. ~ /Ri:/ *righ* ainr. ; /kʰɑrɔx/ *carach* br. ('TWISTED ; WILY') ~ /kʰɑrɔx/ *carrach* br. ('SCABBY').
- /r/ ~ /rʰ/ : /r[ẽu]N/ *rann* ainr. sèimh. ~ /rʰ[ẽu]N/ *shrann* ainr. sèimh.
- /r'/ ~ /rʰ/ : /ɔr'/ *oir* nr. ~ /ɔrʰ(ɣ)/ *oirr(e)* riochd. roi. 3 sg. boir. ; /su:r'ɣ/ *saoire* br. coim. ~ /su:rʰix'/ *saoithrich* gr. àithn.
- /R/ ~ /Rʰ/ : /hɔRɣ/ *thorra* ainr. sèimh. ('AUGER') ~ /ɔRʰ(ɣ)/ *orr(a)* riochd. roi. 3 iol.
- /L'/ ~ /L/ : /L'ũ:N/ *lionn* ainr. ~ /Lũ:N/ *lunn* ainr. ('LAUNCHING ROLLER'); /L'ãNan/ *leannan* ainr. ~ /LãNɣn/ *lannan* ainr. iol. ('SCALES ; FLAKES'); /skɑL'ak/ *sgailleag* ainr. ('buille') ~ /skɑLak/ *sgalag* ainr.
- /L/ ~ /l/ : /Lɔtʰ/ *lot* ainr. ('A SORE') ~ /lɔtʰ(ɣ)/ *lot(a)* ainr. ('A CROFT').
- /l/ ~ /l'/ : /lɔkan/ *logan* ainr. ('A SMALL LOG' don teine) ~ /l'ɔkak/ *leogag* ainr. sèimh. ('clach bheag').

- /L'/ ~ /l'/ : /L'ɾiɑjv/ *leubh* gr. àithn. ~ /l'ɾiɑjv/ *leubh* preit. ; /k^hɑL'ɔx/ *cailleach* ainr. ~ /k^hɑl'ɑk/ *caileag* ainr. ; /paL'i/ *b' àill leibh?* ('PARDON?') ~ /paL'ɣ/ *baile* ainr.
- /L/ ~ /l'/ : /LǃNɣn/ *lannan* ainr. iol. ~ /l'ǃNɑn/ *leannan* ainr. sèimh. ; /paLɣ/ *balla* ainr. ~ /paL'ɣ/ *baile* ainr.
- /L/ ~ /L^h/ : /Lǃ:n/ *làn* ainr. & br. ~ /L^hǃ:n/ *shlàn* br. sèimh. ; /mǃLɔxk/ *mollachd* ainr. bt. 'mallachd' ~ /mǃL^hɔx/ *mothlach* br.
- /l/ ~ /l^h/ : /xlɑts'ɣr/ *chlaidsear* ainr. sèimh. ~ /l^hɑts'ɣn/ *shlaidsean* ainr. iol. sèimh.
- /l'/ ~ /l^h'/ : /l'i.i/ *lighe* ainr. sèimh. ('A FLOOD') ~ /l^hi.i/ *shlighe* ainr. sèimh. ; /Rɔl'ɣk/ *roileadh* agr. ('ROLLING') ~ /Rɔl^hɑs'/ *roithleis* ainr. ('NOISY EXCITEMENT' m.e. de chloinn a' cluich gu toilichte).
- /L/ ~ /R/ : /Lɾǃu_jN/ *lann* ainr. ('A FISH SCALE) ~ /Rɾǃu_jN/ *rann* ainr. ('A VERSE'); /paLɑn/ *ballan* ainr. ('A SMALL TILLAGE PLOT') ~ /paRɑn/ *barran* ainr. ('A BABY'S NAPPY').
- /l/ ~ /r/ : /lɔkɣ/ *loga* ainr. ('A LOG') ~ /rɔkɣ/ *fhroga* ainr. sèimh. ('A FROCK').
- /l'/ ~ /r'/ : /l'i.i/ *lighe* ainr. sèimh. ~ /r'i.i/ *righe* agr. sèimh. ; /l'ɛ:/ *lèith* br. gin. sg. fir. sèimh. ~ /rɛ:/ *rèidh* br. sèimh. ; /paL'ɣ/ *baile* ainr. ~ /paRɣ/ *bara* ainr. ('A BARROW').
- /l'/ ~ /r'/ : /l'i.i/ *lighe* ainr. sèimh. ~ /r'i.i/ *rithe* riochd. roi. 3 sg. boir. ; /k^hɣl'ɔx/ *coileach* ainr. ~ /k^hɣr'ɔx/ *coireach* br.
- /L'/ ~ /r'/ : /L'i.i/ *lighe* ainr. ~ /r'i.i/ *rithe* riochd. roi. 3 sg. boir. ; /k^hɣL'ɣ/ *coille* ainr. ~ /k^hɣr'ɣ/ *coire* ainr. ('FAULT').

3.2.3 Còmhlain chonsan

3.2.3.1 Còmhlain aig toiseach facail

Chithear san liosta shìos na còmhlain chonsan a fhuaras aig toiseach facail an Gl. Seallar aon eisimpleir de gach còmhlain, san òrdugh a nochdas iad san liosta, ga leughadh bho chli gu deas tarsainn nan sreathan.

Tha cuid de chòmhlain a tha a dhìth san liosta, chan ann tha mi am barail mar thoradh air adhbhar sam bith a bhuineas do dh'fhòna-tactaig³⁷⁷, ach dìreach air sgàth bheàrnan san adhbharrach. Dh'fhairtich orm stocan fhaighinn bho dhaoine le na còmhlain a leanas aig toiseach facail³⁷⁸ : **/t^hr/, **/d^hr/, **/t^lᵹ/, **/t^hl^ᵹ/, **/dl^ᵹ/ ; **/skl/ ; **/s^ˈN^ˈᵹ/ ; agus àireamh de chòmhlain leis an leth-fhuaimreig /u/. A thaobh **/t^lᵹ/, **/t^hl^ᵹ/, **/dl^ᵹ/ agus **/s^ˈN^ˈᵹ/ cha chreid mi gu bheil dad ann am riaghailtean fòna-tactaig na dualchainnt a dhì-cheadaicheach iad ; 's e dìreach tuiteamas a tha ann nach fhaighear nithean sa leicsigean a' tòiseachadh le leithid **/t^lᵹiu(:)-/, **/t^lᵹio(:)-/, **/t^lᵹo(:)-/, **/t^lᵹɔ(:)-/, **/t^lᵹiu(:)-/, **/t^hl^ᵹio(:)-/, **/t^hl^ᵹo(:)-/, **/t^hl^ᵹɔ(:)-/, no **/s^ˈN^ˈᵹiu(:)-/, **/s^ˈN^ˈᵹio(:)-/, **/s^ˈN^ˈᵹo(:)-/, **/s^ˈN^ˈᵹɔ(:)-/. A thaobh **/skl/, dh'fhaoidte a bhith an dùil ris a seo sna faclan-iasaid bho BA **sklyte** ('a soft, wet, half-liquid mass' : CSD s.v.) agus **slatch** ('a heavy fall, esp[ecially] into water or mud' : CSD s.v.), ach is dòcha gur iad na h-iar-riochdan orra seo a gheibhear an Gl. : /skL_ᵹĩp^h/ *sglaidhp* ainr. ('FLATTERY, SMARMINESS ; SLIME') agus /skL_ᵹɔs^ˈ/ *sgloids* ainr. ('SQUELCH'), le /L/ deudach vèilearaichte sa chòmhlain /skL/. Far am bite an dùil dh'fhaodadh ri **/t^hr/, 's e /t^hr/ le /t/ deudach a gheibhear fiù 's ann am faclan-iasaid deireannach³⁷⁹ de leithid /t^hrɛ:nɔ/ *trèana* ainr. bho B **train**, /t^hrɔf/ *troif* ainr. ('A TRUMP' ann an cluich chairt) BA **trumph** (ach gheibhear /tr/ ann an /tr_ᵹai_ᵹvik^ˈ/ *draidhbhig* gr. àithn., bho B **drive**). Agus faodar a ràdh cuideachd nach bite an dùil ris na còmhlain **/t^l/, **/t^hl/ aig toiseach facail co-dhiù, oir 's ann a-mhàin ann am faclan-iasaid bho B a gheibhte iad seo, agus chan eil na còmhlain a tha ann ceadaichte ann am fòna-tactaig na Beurla fhèin.

³⁷⁷ not, I believe, because of any reason of phonotactics

³⁷⁸ I failed to elicit stems with the following initial clusters

³⁷⁹ even in recent loans

(a) Consan dùinte + leth-fhuaimreag /i̇/ :

/ṗi̇	p ^h i̇	ṫi̇	t ^h i̇	k̇i̇	k ^h i̇
ḃi̇	b ^h i̇	ḋi̇	d ^h i̇	ġi̇	g ^h i̇/

(b) Sònarach + leth-fhuaimreag /i̇/ :

/Ṅi̇	ṅi̇	ṙi̇	r ^h i̇	Ṙi̇	L̇i̇	l̇i̇	l ^h i̇/
-------	------	------	-------------------	------	------	------	--------------------

(c) Consan dùinte + sònaraich /r r^h L l l^h n/ :

/pr	p ^h r	tr	t ^h r	ṽr	kr	k ^h r
br	b ^h r	dr	d ^h r	ḁr	gr	g ^h r
pr ^h	p ^h r ^h				kr ^h	k ^h r ^h
br ^h	b ^h r ^h				gr ^h	g ^h r ^h
pL	p ^h L	tL	t ^h L		kL	k ^h L
bL	b ^h L	dL	d ^h L		gL	g ^h L
pl	p ^h l				kl	k ^h l
bl	b ^h l				gl	g ^h l
pl ^h	p ^h l ^h	tl ^h	t ^h l ^h		kl ^h	k ^h l ^h
bl ^h	b ^h l ^h	dl ^h	d ^h l ^h		gl ^h	g ^h l ^h /
			t ^h n			
			d ^h n/			

(d) Consan dùinte + sònaraich + leth-fhuaimreag /i̇/ :

		/tṙi̇	t ^h ṙi̇		
		dṙi̇	d ^h ṙi̇		
pṙi̇	p ^h ṙi̇			kṙi̇	k ^h ṙi̇
bṙi̇	b ^h ṙi̇			gṙi̇	g ^h ṙi̇
pl̇i̇	p ^h l̇i̇			kl̇i̇	k ^h l̇i̇
bl̇i̇	b ^h l̇i̇		d ^h l̇i̇	gl̇i̇	g ^h l̇i̇/

(e) Suathaich no /m/ + leth-fhuaimreag /i/ :

/m_i v_i f_i h_i/

(f) Suathaich no /m/ + sònaraich /r r' L l l'/ :

/mr vr fr yr xr

vr' fr' yr' xr'

vL fL yL xL

vl fl yl xl

vl' fl' yl' xl'

(g) s-chòmhlain :

/s'_i

sp st s't' st̄ sk' sk

sp_i s't'_i sk'_i

spr str skr

str_i

spr' skr'

spr'_i skr'_i

spL skL

spl

spl' skl'

spl'_i skl'_i

sm s'N' SN sn

sm_i

s'L' SL sl

s'L'_i/

(h) Còmhlain leis an leth-fhuaimreig /u/ :

/t^h_u k^h_u g^h_u

sk_u/

Eisimpleirean :

- (a) /p̥iɑLɔx/ *bealach* ainr., /p̥ʰiu.ur/ *piuthar* ainr., /t̥ʰið:nɔx/ *deònach* br., /nɔs t̥ʰiɔ.ɔ/ *nas teotha* br. coim., /k̥ʰiɔ.ɔ/ *geodha* ainr., /k̥ʰiɔ:/ *ceò* ainr., /(\textit{x}) b̥iɑLɔx/ *am bealach* ainr. cinnteach, /(\textit{x}) b̥ʰiukʰɔs/ *am piocas* ainr. ('CHICKEN-POX'), /x d̥ʰiɔ:r/ *an deòir ro-sheilbheach*³⁸⁰ + ainr. iol. ('THEIR TEARS'), /(\textit{x}) d̥ʰiɔ:Lɔx/ *an teaghlach* ainr. cinnteach, /(\textit{x}) g̥ʰiɔ.ɔ/ *an geodha* ainr. cinnteach, /(\textit{x}) g̥ʰiɔ:/ *an ceò* ainr. cinnteach.
- (b) /N̥ʰið:nɔx/ *neònach* br., /n̥ið:nɔx/ *neònach* br. sèimh., /r̥iɔ.ɔk/ *reodhadh* ainr. sèimh., /r̥ʰiɔ:kʰɔr/ *threòcair* ainr. sèimh. (bt. 'thròcair'), /R̥iɔ.ɔk/ *reodhadh* ainr., /L̥ʰiɔ:pak/ *leòbag* ainr. ('A PLAICE'), /l̥ʰiɔ.ɔ/ *leotha* riochd. roi. 3 iol., /l̥ʰiu:kɔk/ *shliùgadh* agr. sèimh. ('SLIDING').
- (c) /pratɑn/ *bradan* ainr., /p̥ʰrɔ:s/ *pròis* ainr., /tripʰɔl/ *dripeil* br. ('BUSY'), /t̥ʰri:/ *trì* ainr. & br., /tr̥iɑiɔvik/ *draidhbhig* gr. àithn., litreachadh bt. 'dràibhig' ('DRIVE'), /kr̥ʰiç/ *gnothaich* ainr., /k̥ʰratʰ/ *crait* ainr. ('A CROFT'), /(\textit{x}) bratan/ *am bradan* ainr. cinnteach, /(\textit{x}) b̥ʰrɔnɔk/ *am pronnadh* agr. cinnteach, /(\textit{x}) dr̥ɔhɔt/ *an droicheid* ainr. cinnteach (bt. 'an drochaid'), /(\textit{x}) d̥ʰrɔsk/ *an tross* ainr. cinnteach, /x d̥r̥iɑiɔvik/ *an draidhbhig* gr. teachd. ceist., /(\textit{x}) gru/ *an gruth* ainr. cinnteach, /(\textit{x}) g̥ʰrɔ/ *an crodh* ainr. cinnteach, /pr̥ʰis t̥ʰɔk/ *bristeadh* agr. (bt. 'briseadh'), /p̥ʰr̥ ʰi:nɔ/ *prìne* ainr., /kr̥ ʰiɑiɔ/ *gnìomh* ainr., /k̥ʰr̥ i.i/ *cridhe* ainr., /(\textit{x}) br̥ʰis t̥ʰɔk/ *am bristeadh* agr. cinnteach, /(\textit{x}) b̥ʰr̥ ʰi:nɔ/ *am prìne* ainr. cinnteach, /(\textit{x}) gr̥ ʰiɑiɔ/ *an gnìomh* ainr. cinnteach, /(\textit{x}) g̥ʰr̥ i.i/ *an cridhe* ainr. cinnteach, /p̥Lɑ:r/ *blàr* ainr., /p̥ʰLũ:mɔs/ *plùmas* ainr. ('A PLUM'), /t̥Lu:/ *dlùth* br., /t̥ʰLɑxk/ *tlachd* ainr., /k̥L̥uɔɔs/ *gluais* gr. àithn., /k̥ʰLɑtɔx/ *cladach* ainr., /(\textit{x}) b̥Lɑ:r/ *am blàr* ainr. cinnteach, /(\textit{x}) b̥ʰLũ:mɔs/ *am plùmas* ainr. cinnteach, /x d̥Lu:hiç/ *an dlùthaich* gr. teachd. ceist., /(\textit{x}) d̥ʰLɑxk/ *an tlachd* ainr. cinnteach, /x ʰg̥L̥uɔɔs/ *an gluais* gr. teachd. ceist., /(\textit{x}) g̥ʰLɑtɔx/ *an cladach* ainr. cinnteach, /p̥lɔs/ *blos* ainr. ('BUXOM YOUNG WOMAN ; FINE FEMALE BEAST'), /p̥ʰlãnkʰɔ/ *planca* ainr., /k̥lɔp/ *glob*

³⁸⁰ pre-possessive

ainr. ('A GLOBE' air lampa Tilly), /k^hlɑts'ɣr/ *claidsear* ainr., /ɣ 'blɔs/ *am blos* ro-sheibheach + ainr., /(ɣ) b^hlãNk^hɣ/ *am planca* ainr. cinnteach, /(ɣ) glɔp/ *an glob* ainr. cinnteach, /(ɣ) g^hlɑts'ɣr/ *claidsear* ainr. cinnteach, /pl'ĩɑɲn/ *blian* br., /p^hl'eyɑn/ *pleadhan* ainr. ('A PADDLE, DIBBLE'), /tl'ɛstɣnɣs/ *dleastanas* ainr., /t^hl'i:hɔxk/ *tligheachd* ainr. ('NAUSEA'), /kl'ĩɛuɲN/ *gleann* ainr., /k^hl'ɛxkɣk/ *cleachdadh* agr., /(ɣ) bl'ĩɑɲɣk/ *am blianadh* agr. cinnteach, /(ɣ) b^hl'eyɑn/ *am pleadhan* ainr. cinnteach, /(ɣ) dl'ɛstɣnɣs/ *an dleastanas* ainr. cinnteach, /(ɣ) d^hl'i:hɔxk/ *an tligheachd* ainr. cinnteach, /(ɣ) gl'ĩɛuɲN/ *an gleann* ainr. cinnteach, /(ɣ) g^hl'ɛxkɣk/ *an cleachdadh* agr. cinnteach, /t^hnũ:/ *tnùth* ainr., /(ɣ) d^hnũ:/ *an tnùth* ainr. cinnteach.

- (d) /tr̥jʉLak/ *driullag* ainr. ('A CHILD'S SWING'), /t^hr̥jɔ:k^hɣr' / *treòcair* ainr., bt. 'tròcair', /(ɣ) dr̥jʉLak/ *an driullag* ainr. cinnteach, /(ɣ) d^hr̥jɔ:k^hɣr' / *an treòcair* ainr. cinnteach, /pr'jɔ:t^h(ɣ) / *breòit(e)* rgc. ('AILING ; ROTTEN'), /p^hr'jũ:sɣ/ *prionnsa* ainr., /kr'jɔ:k^hil' / *greòcail* agr. ('CROAKING', m.e. leis a' chnatan), /k^hr'ju:/ *criùbh* ainr., bt. 'craobh', /ɑN ɣ 'br'jɔ:Lix'ɣn/ *ann am breòlaichean* ('IN BOGGY LOCHS'), /(ɣ) b^hr'jũ:sɣ/ *am prionnsa* ainr. cinnteach, /ɣ 'gr'jɔ:k^hil' / *an greòcail* agr. ('THEIR CROAKING'), /ɑN ɣ 'g^hr'ju:/ *ann an criùbh* ('IN A TREE'), /pl'jɔ.ɣn/ *bleoghan* agr., /p^hl'jũsak/ *pliunnsag* ainr. ('A LITTLE SLAP'), /kl'ɛʒ:n/ *gleòn* br. ('SICKLY, UNHEALTHY ; DULL'), /k^hl'ju:/ agus /k^hl'u:/ *cliù* ainr., /ɣɑ 'bl'jɔ.ɣn/ *gam bleoghan* agr., /ɣ 'b^hl'jũsak/ *am pliunnsag* ro-sheibheach + ainr. ('A LITTLE SLAP'), /l'ɛs' ɣ 'd^hl'ju:kɣk/ *leis an t-sliùgadh* agr. cinnteach tabh., /ɣ 'gl'ɛʒ.ɔRSNix' / *an gleotharsnaich* ro-sheibheach + agr. ('THEIR HEAVY COUGHING'), /(ɣ) g^hl'ju:/ *an cliù* ainr. cinnteach.

- (e) /mjãLan/ *meallan* ainr. ('A LITTLE HILL'), /v̥jɑLɔx/ *bhealach* ainr. sèimh., /f̥jãNak/ *feannag* ainr. ('HOODED OR ROYSTON CROW' *Corvus corone cornix*), /h̥jɔLɣk/ *shealladh* ainr. sèimh.

- (f) /mr̥ɛ.ɣn/ *mnathan* ainr. iol., /vratan/ *bhradan* ainr. sèimh., /frw:x/ *fraoch* ainr., /ɣr̥ɛ.ig/ *ghnothaich* ainr. sèimh., /xrat^h/ *chrait* ainr. sèimh., /vr'is't'ɣk/ *bhristeadh* agr. sèimh., /fr'ĩɑɲv/ *freumh* ainr., /ɣr'ĩɑɲv/ *ghnìomh* ainr. sèimh., /xr'i.i/ *chridhe* ainr. sèimh.,

- /vLɑ:r/ *bhlàr* ainr. sèimh., /fLu/ *fluth* ainr. ('A CYST'), /ɣLɫuɣs'/ *ghluais* gr. preit.,
 /xLɑtɔx/ *chladach* ainr. sèimh., /vɫɔs/ *bhlos* ainr. sèimh., /flakɣ/ *flaga* ainr. ('A FLAG'),
 /ɣɫɔp/ *ghlob* ainr. sèimh., /xlɑts'ɣt/ *chlaidsear* ainr. sèimh., /vɫ'ĩɑɲ/ *bhlian* br. sèimh.,
 /fl'ux/ *fliuch* br., /ɣɫ'ĩɣuɲ/ *ghleann* ainr. sèimh., /xl'ɛxkɣk/ *cleachdadh* agr. sèimh.
- (g) /s'ʒɔ:L/ *seòl* ainr., /spɑ:R/ *spàrr* ainr., /stamak/ *stamag* ainr., /(\ɣ)'s't'ɛx/ (*a-*)*steach* cgr.,
 /stɛ:k^h/ *stèic* ainr. ('buille chruaidh'), /sk'er'/ *sgeir* ainr., /skatan/ *sgadan* ainr., /spjɑL/
speal ainr., /s't'ʒɔ:k^h/ *steòc* ainr. ('balach aois mu 12 gu 14'), /sk'ʒɔ:t'/ *sgeòid* ainr. ('AN
 EDGE, A CORNER'), /sprɔtak/ *sprodag* ainr. ('A CRUMB, A BIT'), /stɹɛp^h/ *sreap* gr. àithn.
 & agr., /skra/ *sgrath* ainr. ('DIVOT'), /strjʉL^hɣk/ *sriuthladh* agr. ('RINSING, DRIBBLING'),
 /spr'e:/ *sprèidh* ainr., /skr'ĩɣ].uk/ *sgriobhadh* agr., /spr'ʒɔ:tak/ *spreòdag* ainr. ('A SMALL
 PIECE OF WOOD'), /t^harɪk' 'skr'ʒu.u/ *taraig-sgriubha* ainr. ('A SCREW'), /spLɔ:k^hɣn/
splòicean ainr. iol. ('WATTLES' air coileach), /skLafart/ *sglafart* ainr. ('HARD SMACK ON
 SIDE OF HEAD'), /splas'ɣk/ *splaiseadh* agr. ('SPLASHING'), /spl'ĩɑɣkɔx/ *spleuchdach* br.
 ('SPLAY-FOOTED'), /skl'ɛ.ak/ *sgleathag* ainr. ('A SMALL LYTHE'), /spl'ʒuk/ *spliug* ainr.
 ('SNOT'), /skl'ʒɔ:ɔx/ *sgleòthach* br. ('BLURRY'), /sm'ĩɑɣr/ *smeur* ainr. ('BRAMBLE-
 BERRY'), /s'N'ɛxk(\ɣ)/ *sneachd(a)* ainr., /snɔsɔɫ'/ *snasail* br., /snɔk/ *snog* br., /smjɔ:rɔx/
smeòrach ainr., /s'L'i.i/ *slighe* ainr., /sLɑt^h/ *slat* ainr., /slɑts'/ *slaid*s ainr. ('A HARD
 SLAP'), /s'L'ʒu:kɣk/, *sliùgadh* agr. ais. ('SLIDING').
- (h) /t^hɣi:t/ *Tuid* ainr. dil. (frith-ainm air duine, 'TWEED'), /k^hɣari/ *cuaraidh* ainr. ('A
 QUARRY'), /(\ɣ)g^hɣari/ *an cuaraidh* ainr. cinnteach, /skɣɛ.ɛr/ *sgueathar* ainr. ('A FARM
 STEADING').

3.2.3.2 Còmhlain iar-fhuaimreagach³⁸¹

Faodar na còmhlain iar-fhuaimreagach a roinn nam fheadhainn mheadhanail (is iad air an leantainn le fuaimreig a bhuineas don aon fhacal) agus aig deireadh facail. San liosta shìos seallar còmhlain a gheibhear a-mhàin gu meadhanail le tàthan gan leantainn ; seallar còmhlain a

³⁸¹ postvocalic clusters

(c) Suathach no /m/ + sònarach :

/-mr-	-vr-	-fr-	-sr-	-ȳr-	xr
		-fr'-	-s' r' -		
-mL-			-sL-	-ȳL-	-xL-
	-v l' -		-s' L' -		
		-s l' -	-s' l' -		
-mn-	-vn-		-sN-	-ȳn-	-xn-
			-s' n-		-x' n-
			-s' N' -/		

(d) Sònarach no /m/ + suathach no /m/ :

/-rm-	-rv-	-rf-	-RS(-)	-rx-
	-LV-			
-l' m-		-l' f-	-l' s(-)	-L' s' -
	-NV-			
	-nv-		-ns(-)	
			-ms-	
			-ms' -/	

(e) Suathach + suathach :

/-sv-	-s' ȳ' -	-ȳ' v-	-xv-/
-------	----------	--------	-------

(f) Sònarach + sònarach :

/-RN(-)	-RL-	-R l' -/
---------	------	----------

(g) Còmhlain le trì consain a' crìochnachadh le suathach :

/-L t ^h v-	-xkv-	-mp ^h s-	-nt s' (-)/
-----------------------	-------	---------------------	-------------

(h) Còmhlain le trì consain a' crìochnachadh le sònarach :

/-rk ^h r-	-Ntr-	-str-		
-mp l' -	-skL-			
-r' k ^h n-		-s' t' n-	-s' k' n-	-xkn-/

(i) Còmhlain eile le trì consain :

/-pst- -L's'k'-

-rsp- -RSN- -RSN'- -RSL- -Rst(-)/

(j) Còmhlain le ceithir consain :

/-RSTV- -Rstl'- -RSTL'-/

Eisimpleirean :

- (a) /uprix'/ *ubraich* gr. àithn., bt. 'obraich', /ap^hrənɔn/ *apronan* ainr. iol. ('APRONS'), /u:trɔk'il'/ *Ùdraigil* ainr. dil., /s'it^hrix'/ *sitrich* agr., /t^hokrɔk/ *togradh* agr., /sɔk^hrɔx/ *socrach* br., /Lu^tr'ɔk/ *luidreadh* agr. ('GUDDLING'), /k^hɔk'r'ɔx/ *coigreach* ainr., /apLɔx/ *ablach* ainr., /sɔp^hLɔx/ *soplach* ainr. ('A BUNCH, BUNDLE' de rud bog), /ekLɔs'/ *eaglais* ainr., /sp_liɑ_jk^hLanɔn/ *speuclanan* ainr. iol. ('SPECTACLES'), /t'i:pl'i/ *diblidh* br., /xat^lɔk/ *chaidleadh* gr. cumh., /set^hl'ik'/ (fuaim. caoch.) *seitlig* gr. àithn. ('WOULD SETTLE'), /set^hl'ik'/ *seitlig* (fuaim. caoch.) gr. àithn., /k_lul'u_jpɔx/ *guilbneach* ainr., /t^hat^hnɔx/ (fuaim. caoch.) *taitneach* br., /t^hat^hnɔx/ (fuaim. caoch.) *taitneach* br., /ko:k'nɔr/ *còignear* ainr., /s'ik^hnɔx/ *sicneach* ainr. ('ABDOMINAL WALL'), /k^haknɔk/ *cagnadh* agr., /k^hrak^hnɔn/ *cracnan* ainr. iol. ('SKINS ; TRIPE'), /ɛɛɛps(ɔ)/ *earbs(a)* agr. ('TRUSTING'), /p^hLapsɔx/ *plabsach* br. ('SOFTLY PLODDING'), /pl'ɔks/ *bleogs* ainr. ('COLLAPSED OR UNCONSCIOUS PERSON OR ANIMAL'), /t^hɑrɑ_jksɔ/ *targsa* agr. (bt. 'tairgse'), /k^hret's'in'/ *creidsinn* agr., /slats'/ *slaid*s ainr. ('A HARD SLAP'), /k^hlats'ɔr/ *claidsear* ainr. ('BIG, UNGAINLY MAN'), /t^huik's'in'/ *tuigsinn* agr., /tuik'sɔ/ *tuigse* ainr., /iɑ_jtvɔr/ *eudmhor* br., /t^hekvɔx/ *teagmhach* br., /R_liɑ_jp_t(ɔ)/ *reubt(e)* rgc., /stɔp^ht'(ɔ)/ *stopt(e)* rgc. ('BLOCKED, FILLED'), /xɑ^hNɛk^ht'ɔ/ *chan fhaicte* gr. cumh. neo-phears., /t^hraktɔr/ *tractor* ainr., /l'ekt'ɔ/ *leagte* gr. cumh. neo-phears., /vak^ht'ɔ/ *bhacte* gr. cumh. neo-phears.
- (b) /k^hɔrp^h/ *corp* ainr., /farp^hɔs'/ *farpais* ainr. ('A CONTEST'), /ɑ:Rt/ *àrd* br., /ɑ:Rtan/ *àrdan* ainr., /k'ɛ:Rt^h(ɔ)/ *geàrrt(a)* rgc. & br. ('WITTY'), /stɑrt^h/ *start* ainr., /stɑrt^hik'/ *startaig*

gr. àithn., /k^herk^h/ *cearc* ainr., /k^herk^hʁn/ *cearcán* ainr. iol., /k^hur^p/ *cuirp* ainr. iol., /ʎ^hε:rt^hʁ/ *gheàrrte* gr. cumh. neo-phears., /ha:rt^hʁ/ *thàrte* gr. cumh. neo-phears., /xur^tʰʁ/ *chuirte* gr. cumh. neo-phears. ; /p^ha:r^kʰ(ʁ)/ *pàirc(e)* ainr., /p^ha:r^kʰɔxʁn/ *pàirceachan* ainr. iol., /sⁱl^pʰʁk/ *siolpadh* agr. ('PILFERING'), /sk_[au]l^t/ *sgalld* gr. àithn. ('SCALD'), /sk_[au]l^tʁk/ *sgalldadh* agr., /fa^lt^h/ *falt* ainr., /a^lt^hɔxkʁn^h/ *altachdainn* ainr. ('GRACE AT MEALS'), /t^hul^t/ *tult* ainr. ('A PATCHWORK QUILT ; A LUMP ; A COLLAPSED PERSON'), /t^hul^tʰʁn/ *tultan* ainr. iol., /ɔ^lk^h/ *olc* br., /k^ha^lk^hɔs/ *calcos* ainr. ('OAKUM'), /sk^hε^lp^h/ *sgeilp* ainr. ('SHELF'), /a^lp^han/ *Ailpean* ainr. dil., /sⁱ:l^tak/ *Sildeag* ainr. dil., /p^ha^lt^h/ *pailt* br., /k^hʁi^jl^tʰixʁn/ *coilltichean* ainr. iol., /k^hul^kʰ/ *cuilc* ainr. (*Phragmites australis* 'REED'), /m^hε^lk^han/ *meilcean* ainr. (*Alaria esculenta* 'BADDRLOCKS'), /t^hri^ũ:mp/ *triumb* ainr., bt. 'tromb' ('A JEW'S HARP'), /j^ũ:mpix^h/ *iompaich* gr. àithn., /stamp^h(ʁ)/ *stamp(a)* ainr., /t^hεmp^hɔxk/ *dampachd* ainr. ('DAMP(NESS)'), /s^ũ:nt/ *sunnd* ainr., /s^ũ:ntɔx/ *sunndach* br., /k^hĩnt^h/ *ciont* ainr., /k^hãnt^hiN^h/ *cantainn* agr., /r^ĩ:ntar^h/ (CNC) *riondair* ainr. ('A PURLIN'), /R^ẽntar^h/ (RMC) *reandair* ainr. ('A PURLIN'), /p^hẽnt^h/ *peant* ainr. ('PAINT'), /p^hẽnt^hʁk/ *peantadh* agr., /ũng/ *ung* gr. àithn., /kl^hĩngʁtix^h/ *gliongadaich* agr. ('CLINKING, JINGLING'), /pãnk^h(ʁ)/ *banc(a)* ainr., /tũnk^hil^h/ *duncail* agr. ('BANGING, THUMPING'), /ʎ^he:mt^h(ʁ)/ *dh'fheumt(e)* gr. cumh. neo-phears. ; /sl^ũ:N^t(ʁ)/ *slàint(e)* ainr., /k^hĩ:N^tɔx/ *cinnteach* br., /ẽN^tʰ(ʁ)/ *aithn(e)* ainr., /f^hẽ:N^d(ʁ)/ *fàint(e)* ainr. (cuideachd /f^hẽ:N^t(ʁ)/), /k^hĩ:N^dɔx/ *cinnteach* br. (cuideachd /k^hĩ:N^tɔx/), /str_[ũ]i^jN^g/ *sreang* ainr. ('STRING'), /t_[ũ]i^jN^gi/ *aingidh* br., /s^hĩN^giL^tʰ(ʁ)/ *singilt(e)* br., /s^hĩN^kʰ(ʁ)/ *sinc(e)* ainr. ('CORRUGATED GALVANISED IRON'), /sk^hĩN^kʰʁk/ *sginceadh* agr. ('SQUASHING'), /suspⁱN^tʰ/ (fuaim. caoch.) *susbaint* ainr., /ʁ^hf^hest/ *am feast* cgr., /astʁr/ *astar* ainr., /pr^hist/ *briost* ainr. ('SEA-WALL, RETAINING WALL'), /pr^histʁn/ *briostan* ainr. iol., /Nãsk/ *nasg* ainr. ('TIEBAND FOR COW IN STALL'), /faska/ *fascadh* ainr., /is^hpan/ *isbean* ainr. ('SAUSAGE OR PUDDING SKIN'), /k^hes^t/ *ceist* ainr., /m^hĩnis^tar/ *ministear* ainr., /fas^k/ *faisg* br., /L^hes^ka^l/ *leisgeul* ainr., /ʎav^tʁ/ *ghabh^hte* gr. cumh. neo-phears., /s^hεft^h(ʁ)/

seaft(a) ainr. ('A CHANGE, SHIFT'), /s'eftʁk/ *seaftadh* agr. ('CHANGING, SHIFTING'), /fʁʁtʰʁ/ *faighte* gr. cumh. neo-phears. eis. ; /kʰl'ext'ʁ/ *cleachdte* rgc., /pɛxk/ *beachd* ainr., /s'exkɔN'/ *seachdain* ainr.

- (c) /L'e:mrɔxan/ *leumrachan* ainr. (*Rana temporaria* 'FROG'), /L'ɛvrɑ/ *lethbhreith* ainr., /ɑfrʁkʁ/ *Afraga* ainr. dil. ('AFRICA'), /fesrʁk/ *feasradh* ainr., ('LITTER, BEDDING' do chrodh), /ʃɔnɔjʁat'/ *onghraid* ainr. ('A DISTURBANCE'), /tɑxʁʁs/ *tachras* agr., /ifr'in'/ *ifrinn* ainr., /mʃi:ʁ'ʁk/ *mailsreadh* ainr. ('SWEET THINGS'), /trʃɑjmlɔx/ *driamlach* ainr. ('LINE FOR FISHING WITH ROD'), /mɑslɔx/ *maslach* br., /ʃɛnɛjʁlɑs'/ *eanghlais* ainr. ('BRAN GRUEL'), /kʰu:xlɑ/ *caochladh* ainr. ('DIFFERENT THING(S)'), /tɔ:v'l'ʁnɔx/ *dò-bhliadhnach* ainr. ('beathach dà bhliadhna a dh'aois'), /i:s'l'ʁ/ *isle* br. coim., /tʰres'l'ɑnʁk/ *treasleanadh* agr. ('dara ath-lionadh air baraille de sgadan rin sailleadh'³⁸²), /ɑ:rt 'hes'l'ak/ *Aird Heisleag* ainr. dil., /k'e:mnix'/ (fuaim. caoch.) *geumnaich* agr., /sʃi:ʁvɔx/ *suaimhneach* br., /kʰ'ɛsnix'/ *ceasnaich* gr. àithn., /Nũ:ʁnɔr/ *naodhnar* ainr., /s'exnʁk/ *seachnadh* agr., /ɑs'nʁn/ (fuaim. caoch.) *aisnean* ainr. iol., /t'ex'nɔr/ *deichnear* ainr., /ɑs'n'ʁn/ (fuaim. caoch.) *aisnean* ainr. iol.
- (d) /ʃoujrmɑnɔxk/ *odhrmanachd* agr. ('BOSSING'), /mʃi:ʁvɑl'tʰ/ *mìorbhailt* ainr., /skarʃʁ/ *sgarfa* ainr. ('A SCARF'), /kʰʁs/ *curs* br., /fɑrsʁN'/ *farsainn* br., /mɔ:rʁxus'/ *mòrchuis* ainr., /kʰ'i:lvɔr/ *ceòlmhor* br., /ɑ:l'mɔnik'/ *àlmonaig* ainr. ('AN ALMANAC'); /s'ɛl'fʁ/ *seilfe* ainr. ('A SHELF'), /sal's/ *sals* ainr. ('SALTS', m.e. 'Epsom salts'), /ʁ bel'sʁr/ (*am*) *beilsar* riochd neo-phears. den ghniomhair shusbainteach, /pʃi:l's'ʁk'/ *boillseadh* agr. ('SHINING, FLASHING'), bt. 'boillsgeadh'; /ʃoujnvɔr/ *fonnmhor* br., /L'ʃi:ʁnvɔr/ *lionnmhor* br., /kl'ɛns/ *gleans* ainr. ('A POLISH'), /pʰʁnsal'/ *poi'nsail* ainr. ('A PENCIL'), /tɑmsakrix'/ *damsagraich* agr. ('SHUFFLING THE FEET'); /ʃer'ejms'ɔx/ *eirmseach* br. ('WITTY').

³⁸² second topping-up of a barrel with herring to be salted

- (e) /asvɔnˠ/ *asbhuaìn* ainr., /kLásˠɣˠɔɣˠ/ *glaisgheoidh* ainr. iol., bt. ‘glas-gheòidh’ (‘GREYLAG GEESE’ *Anser anser*); /u:ɣˠvɔr/ *ùidh-mhor* br. (‘INTERESTING’), /axvɣsan/ *achmhasan* ainr.
- (f) /tɔ:RN/ *dòrn* ainr., /pɑ:RNɔx/ *bàirneach* ainr., /tɔ:RLɔx/ *dòrlach* ainr., /ɔ:Rlˠɔx/ *òirleach* ainr.
- (g) /sultˠvɔr/ *sultmhor* br., /ixkvɔr/ *iochdmhor* br., /kˠrampˠsɔlˠ/ *crampsail* br. (‘math air coiseachd’), /tˠaɣˠˠhentsˠ/ *taigh-sheinds* ainr. (‘A PUBLIC BAR’), /sklˠentsˠɔx/ *sgleintseach* br. (‘TALKATIVE, GABBY’).
- (h) /markˠrixˠ/ *marcraich* gr. àithn., /ĩũ:Ntrɔnˠ/ *ionndrainn* gr. àithn., /kˠɔ:stri/ *còmhs-tri* ainr., /sˠĩ:mplˠi/ *sìmplidh* br., /foskLɣk/ *fosgladh* agr., /ĩũɑrˠkˠhɔx/ *uairneach* br. (bt. ‘uaigneach’), /kˠLɑ:sˠtˠnɔxk/ *clàistneachd* ainr. (‘HEARING’), /mũsˠkˠnɣn/ *muisgnean* ainr. iol. (*Ensis siliqua* ‘RAZOR-FISH’), /sɛxknɔr/ *seachdnar* ainr.
- (i) /apstɔL/ *abstol* ainr., /pɿɣiɿLˠsˠkˠɔx/ *boillsgeach* br. (‘BRIGHT, GLARY’); /farspak/ *farspag* ainr. (*Larus marinus*, *L. fuscus*, ‘BLACK-BACKED GULL’), /su:RSNɔxk/ *saoirsneachd* ainr., /ĩRSNˠɣn/ *irsnean* iol. de /ĩrˠisˠ/ *iris* ainr. (‘HEN-ROOST’, agus ‘ROPE-BAND’ airson cliabh a ghiùlan’), /fĩɑrslɔn/ *feurslan* ainr. (larva de *Hypoderma bovis*, ‘WARBLE-FLY MAGGOT’) bt. ‘feursann’, /Nˠarst/ *neart* ainr., /farsstixˠ/ *fairtich* gr. àithn.
- (j) /Nˠarstvɔr/ *neartmhor* br., /kˠũɣrslˠanɔx/ (CNC) agus /kˠũɣrslˠanɔx/ (RMC) *cuairtleanach* agr. (‘GOING AROUND, SWIRLING’).

3.2.3.3 Faodaidh am moirfeim seilbheach neartmhor³⁸³ {SE} no am moirfeim deicteach³⁸⁴ {SA} a bhith air a chur ri consan sam bith, no ri gin de na còmh-lain shuas, a tha ceadaichte aig deireadh facal. Sa chumantas an Gl. tha an dà mhoirfeim seo air an riochdachadh gu fòineimeach le /s(ɣ)/, agus mar sin gheibhear còmh-lain iar-fhuaimreagach eile de leithid : le /pˠh/ : /m(ɣ)ˠˠxepˠhˠs(ɣ)/ (*mo*) *cheaps(a)* ro-sheilbheach neartmhor + ainr. ; le /t/ : /ɛ:ts(ɣ)/ *iads(a)* riochd. ; le /tˠh/ : /ɣutˠhˠs(ɣ)/ *dhuts(a)* riochd. roi. 2 sg. neartmhor ; le /kˠh/ :

³⁸³ emphatic possessive morpheme

³⁸⁴ deictic morpheme

/ (mʁ) 'vɛ̃kʰs(ʁ) / (*mo*) *mhacs(a)* ro-sheilbheach neartmhor + ainr. ; le /kʰ/ : / (mʁ) 'vakʰs(ʁ) / (*mo*) *bhaic-s(a)* ro-sheilbheach neartmhor + ainr. iol. ; le /s/ : / (mʁ) 'xass(ʁ) / (*mo*) *chas-s(a)* ro-sheilbheach neartmhor + ainr. ; le /s'/ : / (mʁ) 'l'es's(ʁ) / (*mo*) *leis-s(a)* ro-sheilbheach neartmhor + ainr. ('MY THIGH') ; le /rʰ/ : / (mʁ) 'xʰɔrpʰs(ʁ) / *mo* *chorps(a)* ; le /s't'/ : /ʁ 'x'es't's(ʁ) / *a' cheist-s(a)* ; le /rst/ : / (mʁ) 'nɛrstʰs(ʁ) / (*mo*) *nearts(a)*. A thaobh chòmhlain de leithid seo tha Oftedal (1956 : 52) a' sgrìobhadh :

'A few further clusters are found ... in combinations of prepositional pronouns with empasizing particles... These are indicators of juncture rather than true clusters'.

3.2.3.4 Tha mi teagmhach à inbhe fhòineimich cuid de na còmhlain iar-fhuaimreagach a tha a' nochdadh san liosta :

(i) Ann an còmhlain de thaobhach no de shrònach + consan dùinte analaichte, tha ro-analachadh a' chonsain dhùinte ga chur an cèill mar dhì-ghuthachadh air an taobhach no air an t-srònach³⁸⁵, m.e. /fa[ɫʰtʰ] / (/faɫtʰ/) *falt* ainr., /pʰa[ʎtʰ] / (/pʰaɫ'tʰ/) *pailt* br., /sta[m̥p](ʁ) / (/stampʰ(ʁ) / *stamp(a)* ainr., /kʰ[ɲtʰ] / (/kʰɲtʰ/) *ciont* ainr., /pã[ɲk](ʁ) / (/pãnkʰ(ʁ) / *banc(a)* ainr., /ɛ̃[ɲtʰ](ʁ) / (/ɛ̃N'tʰ(ʁ) / *aithn(e)* ainr., /s[ɲkʰ](ʁ) / (/sɲkʰ(ʁ) / *sinc(e)* ainr. Ach san aon dòigh agus a bhitheas an ìre de ro-analachadh fogharach a gheibhear air consan dùinte analaichte gu fòineimeach, agus e a' leantainn fuaimreag fhada no dà-fhoghair, gu math lùghdaichte no fiù 's gun a bhith ann³⁸⁶ (faic § 5.1.2.3), mar sin an uair a gheibhear na còmhlain seo an dèidh fuaimreig fhada no dà-fhoghair tha e uaireannan duilich a bhith cinnteach co-dhiù a tha an consan dùinte sa chòmhlain anailichte no neo-analaichte gu fòineimeach³⁸⁷. Mar eisimpleir, sna faclan /kʰ[ɛ̃u][m̥b]ik'ʁk/ *campaigeadh* ainr. ('CAMPING') agus /jũ:[m̥b]ix' / *iompaich* gr. àithn. saoilidh mi gur e fuaimneachadh gun dì-ghuthachadh idir den /m/ a chluinnear an-còmhnaidh. An urrainn dhuinn a bhith cinnteach bhon seo gur e am fòineim neo-

³⁸⁵ the pre-aspiration of the stop is expressed as devoicing of the lateral or nasal
³⁸⁶ in the same way as the degree of phonetic preaspiration of a phonemically aspirated consonant following a long vowel or a diphthong is considerably reduced or even absent
³⁸⁷ so when these clusters follow a long vowel or a diphthong it is sometimes difficult to be sure whether the stop in the cluster is phonemically aspirated or non-aspirated

analaichte /p/ a tha againn sa chòmhlain (i.e. /k^h_{[ǣu]mpik'ɾk/ agus /jũ:mpix'/); no an e eisimpleir den fhòineim analaichte /p^h/ a tha ann (i.e. /k^h_{[ǣu]mp^hik'ɾk/ agus /jũ:mp^hix'/), ach air a rèalachadh le alafon a tha gun a bhith ro-analaichte (i.e. nach eil ag adhbharachadh dì-ghuthachaidh den /m/) mar thoradh air an dà-fhoghar no air an fhuaimreig fhada a tha a' tighinn ron chòmhlain? Chan eil freagairt agam don seo. Agus feumar a thuigsinn gur e suidheachadh eadar-dhealaichte a tha seo seach am fear ris a bheil Dorian 1978 : 41 a' dèiligeadh. San dualchainnt air an robh i ag obair bha an t-eadar-sgaradh eadar analachadh agus neo-analachadh ann an consain dùinte mheadhanail air chall, agus b' fheudar dhi sreath de dh'airci-fòineimean a chur air bhonn :}}

'Preaspiration is entirely absent in [East Sutherland Gaelic]' *loc. cit.* ;

agus a-rithist :

'Before or after other consonants in medial position, as well as singly in medial position, contrast is possible only in terms of voicing versus voicelessness' *loc. cit.*

Ach an Gl. tha suidheachadh againn far a bheil tar-iathadh eadar alafonan suidheachail de na consain dhùinte analaichte agus neo-analaichte³⁸⁸, agus ged nach eil e comasach a bhith cinnteach a thaobh dè am fòineim air an dailichear am foghar a chluinnear³⁸⁹, a dh'aindheoin sin tha an t-eadar-sgaradh fòineimeach eadar consain dùinte analaichte agus neo-analaichte fhathast a' mairsinn³⁹⁰.

(ii) A thaobh nan còmhlain de shrònach + consan dùinte vèilearach neo-analaichte (i.e. na còmhlain a tha mi a' sgrìobhadh mar /Ńg/, /N'g/ agus /N'g/), an uair a bhitheas na còmhlain san t-suidheachadh eadar-fhuaimreagach bithidh an dà chuid an srònach agus an consan dùinte a tha ga leantainn sa chumantas guthaichte³⁹¹; aig deireadh facail ann am *pausa* bithidh an consan dùinte ann an còmhlain mar seo uaireannan dì-ghuthaichte gu ìre. Mar eisimpleir, le /Ńg/ : /p^hu[ŋǧ]ɔl' / (/p^hũŃgɔl'/) *pungail* br. ('CLEVER, ENTERPRISING'), /frã[ŋǧ]ɔx/ /frãŃgɔx/ *Frangach* ainr. & br., /trĩ[ŋǧ]an/ (/trĩŃgan/) *driongan* agr. ('POTTERING'), agus cuideachd na

³⁸⁸ in Gairloch we have a situation where there is overlapping between positional allophones of the aspirated and non-aspirated stops

³⁸⁹ it is not possible to be certain as regards to which phoneme one will assign the phone that one hears

³⁹⁰ the phonemic distinction between aspirated and non-aspirated stops still obtains

leanas : /pũŋgət'/ *bungaid* ainr., an eileamaid /k^hũŋgi/ ann an /k^hũŋgi 'l'e.is'/ *cungaidh-leighis* ainr. ('CURE, MEDICINE'), /trũŋg(ɣ)/ *drung(a)* ainr. ('A TRUNK'), /mũŋgastɣL/ *Mungasdal* ainr. dil. (ainm àite-thuineachaidh 'MUNGASDALE'), /p^hũŋgɔl'/ *pungail* br. ('CLEVER, ENTERPRISING'), /Rĕŋg/ *reang* ainr. ('RIB' ann am bàta), /Rũŋgɣs/ *rungas* ainr. ('A BAR, RUNG'), /splɣŋg/ *splɔi'ng* ainr. ('ciall' ann an seantansan àicheil), /pir' t^hũŋg/ *bir-tiung* ainr. (*Spinachia spinachia*, 'FIFTEEN-SPINED STICKLEBACK'), /t^hũŋgi/ *tungaidh* br. ('DAMP, FUSTY'), /L_lou_lŋga/ *Longa* ainr. dil. (ainm eilein 'LONGA'); le /N'g'/ : /Lɔɣɣ t^hri[ŋ'ǵ']ɣ/ (/Lɔɣɣ t^hriN'g'ɣ/) *Locha Dringe* (ainm-àite), agus cuideachd /L_lai_lN'g'ɣnt^hɣ/ *laingeanta* br. ('LISTLESS'), /t_lai_lN'g'ɣt/ *daingead* clr. (droch ghuidhe), /sp_lai_lN'g'ɣ/ *spuing* ainr. ; le /N'g'/ : /s' ŋ[ŋ'ǵ]il't^h(ɣ)/ (/s' ŋ'giL't^h(ɣ)/) *singilt(e)* br., agus cuideachd /fr_lai_lN'gɔɣ/ *Fraingeach* br., /nɣ t^hai_lŋ'gɔɣɣn/ *na Teangachan* ainr. dil. iol. (ainm-àite). Tha mi teagmhach co-dhiù as e /ŋg, N'g', N'g/, no /Nk, N'k', N'k/ am fòineimeachadh as fheàrr air na còmhlain seo : tha am fòineimeachadh /Nk, N'k', N'k/ a' dèanamh pàtranachaidh nas fheàrr leis na còmhlain /Nk^h, N'k^h/, ach air an làimh eile tha am fòineimeachadh /ŋg, N'g', N'g/ a' leantainn nas dlùithe ri rèaltachd fhogharaich na cùise³⁹².

3.2.4 Fad ann an consain³⁹³

Ann an cuid de chòmhlain-C₁C₂ an dèidh fuaimreig le beum, far an e consan dùinte a tha ann an C₂, cluinnear fadachadh roghnach de C₁ ; tha mi am beachd gu bheil seo a' tachairt an uair a bhitheas am facal a' faighinn tomhas de neartmhorachd³⁹⁴ (cf. Ternes 1973: 60-1, Dorian 1978 : 53-4). Eisimpleirean : /er' ɣ 'fa:[ŋ^j·k^j]/ (/er' ɣ 'fa:r'k^h/) *air a' phàirc* roi. + ainr., /na 'ma[ŋ^j·t]/ (/na 'maL^h/) *nam fhalt* mion-fhacal + ainr., /aŋɣ 'sũ:[ŋ^j·d]/ (/aŋɣ 'sũ:Nt/) *ann an sunnd* ainr., /γũ[ŋ'g]/ (/γũŋg/) *dh'ung* gr. preit., /xa t_lɛ:nik' a 'fa[ŋ'k^j]/ (/xa t_lɛ:nik' a 'fas'k'/) *cha dànaig e faisg*, /ha a 'pɔ[x'k]/ (/ha a 'pɔɣk/) *tha e bochd*. Faodaidh suathaich neo-ghuthach cuideachd a bhith air am fadachadh gu roghnach ro *pausa* :

³⁹¹ when the clusters occur intervocally both the nasal and the stop following it are generally voiced

³⁹² the phonemicisation /ŋg, N'g', N'g/ more closely follows the phonetic reality

³⁹³ consonant length

/pra[ⁱç]/ no /pra[ⁱçː]/ (/praxː/) *braich* ainr., /k^hlɑ[xː]/ (/k^hlɑx/) *clach* ainr., /mɤ 'xɑ[sː]/
 (/mɤ 'xas/) *mo chas* ro-shealbh. + ainr.

Tha am fadachadh a chluinnear sna suidhichidhean shuas alafonach. Ach gheibhear eisimpleirean ann an suidhichidhean eile de dh'fhadachadh air /kː/, /lː/ agus /n/ far an e feinimean fòineimeach a tha ann. Tha iad seo uile, tha mi am barail, rim faighinn ann am faclan-iasaid bhon Bheurla : /ɤ 'b^he[kː]ɑn/ (/ɤ 'b^hekː:ɑn/) *am Peigean* ainr. dil. (frith-ainm air boireannach) cf. B, BA **Peg, Peggy** (ach /p^hekːi/ *Peigi* ainr. dil., le /kː/); /pe[lⁱː]/ (/peɪlː/) *Beil* ainr. dil. (frith-ainm air boireannach) B, BA **Bell** (meas-ainmeach air 'Isobel') (ach /peɪlːɑ/ *Beilea* ainr. dil., B, BA **Bella**); /peɪlː/ *beil* ainr. ('A BELL') B, BA **bell**; /pilː/ *Bil* ainr. dil. (frith-ainm air fireannach) B, BA **Bill** (ach /pilːi/ *Bilidh* ainr. dil., B, BA **Billy**); /tɤlː/ *doil* br., B **dull**; /mɛɪlː/ *meal* ainr. ('POST-HAMMER') BA **mell**; /seɪlː/, cuideachd /seɪlː/, *seil* ainr. ('A SALE') B **sale**; /stɪlː/ *stil* ainr. ('HURRY, ENERGY') dh'fhaodadh cf. BA **stell** 'go with a firm, purposeful step' (CSD); /t^hɤnː/ *toi'n* ainr. (le /nː/ agus gun schwa idir aig deireadh facail) ('staoin', a' mheatailt 'TIN'), B, BA **tin** (faic § 4.9.6.10 airson mìneachaidh air a' cho-ghnàths cheart-litreachaidh³⁹⁵ *oi*' san tràchdas seo); /vanː/ *van* ainr., B **van**; cuideachd /smjɪlː/ *smiuil* br. ('SMART' ann an coltas, 'luath'), le freumh-eòlas neo-shoilleir. Eisimpleir de phaidhir mhionamail :

/mɛɪlː/ *meil* ainr., bt. 'mil' ('HONEY') ~ /mɛɪlː/ *meal* ainr. ('POST-HAMMER').

³⁹⁴ In some C₁C₂ groups after stressed vowel, where C₂ is a stop, optional lengthening of C₁ may be heard ; I think when the word receives some degree of emphasis

³⁹⁵ orthographic convention

